

[Poul Dam.]

tanke, nemlig at det ved vi da hvad er, eller sagt noget bedre: det har vi da i hvert fald nogle faste formuleringer om, som i nødsfald kan erstatte en reel viden. Vi ved ikke, hvad det er, der er ved at ske. Vi må bevare det bestående og så håbe på, at der i dette, at vi bevarer det bestående, er indbygget en evne til fornyelse, en evne til kritik, en evne til nyskabelse, alt dette smukke, som er blevet sagt både af undervisningsministeren og af tidligere ordførere.

Men det kunne jo være, at skolens og uddannelsens mål i det hele taget netop burde tage sit udgangspunkt i denne usikkerhed. Måske ikke vores egen usikkerhed, den er måske et lidt begrænset ståsted, men i dette, at hele samfundet, alle borgere, er præget af en sådan usikkerhed, og at vi — og alle de borgere, der er med til at vælge — derfor famler i blinde. Måske skulle vi prøve på at gøre de blinde seende, prøve at gøre de fremmedgjorte nærværende og engagerede. Det er noget, som ikke kan pålægges skolen alene og slet ikke erhvervsuddannelserne alene. Det hænger sammen med hjemmene. Det hænger sammen med miljøerne. Det hænger sammen med de folkelige kræfter. Overalt er der her faktorer i samfundet, som ikke er indstillet på det grundlag, som vi går rundt og forudsætter i vore formuleringer. Vi har ikke en sådan almen opbakning bag et eller andet fornemt uddannelsesmål, som man burde have, for at der var en tilstrækkelig sammenhæng i samfundet i disse spørgsmål.

Det ses tydeligt i ministerens redegørelse, hvor han taler om de krav, som samfundet og erhvervslivet må stille til uddannelsen. Jeg har meget vel set, at ministeren både tager det standpunkt, at såvel samfundet som erhvervslivet har krav på visse ting, og det modsatte standpunkt, idet ministeren elegant fortæller, at der er ingen modsætning. Alt det, som samfundet og erhvervslivet egentlig ikke forstår, det er alligevel til gavn for samfundet og erhvervslivet.

Nu er det interessante i dette, at man ikke rigtig kan se, hvad det egentlig er for et samfund, der tales om. Er det samfundet som indbegreb af alle borgere? Eller er der tale om samfundet som en eller anden overordnet myndighed, som en moderne for-

længelse af den enevældige konge? Et eller andet abstrakt overbegreb, som kan stille krav til den enkelte borger, og som stiller uafviselige krav, krav, som man er nødt til at efterfølge? Det er ikke klart, og jeg er bange for, det ikke ville blive bedre, hvis det var klart. For hvis udgangspunktet er at bevare det bestående, så kan det kun blive dette; så kan det kun blive et abstrakt samfund, som i realiteten er det gemene bedste, vel forstået af kloge politikere.

Er det ikke sådan, at samfundet og erhvervslivet først og fremmest må være tjent med det, som alle andre, som alle enkelte borgere er tjent med, nemlig at den enkelte borger er aktiv, flittig, interesseret, engageret? At kun det engagerede menneske i og for sig har betydning og mening for samfundet og erhvervslivet?

Nu er det engagerede menneske jo ikke noget, der er omtalt i folkeskolens formålsparagraf. Det er det vel ikke, fordi den også i sin sidste formulering er skrevet af folk, der ikke kunne lide fremmedord, men det er heller ikke meningen. Der er intet i denne formålsparagraf, der peger på, at borgeren i Danmark er en medborger. Det er en formålsparagraf, som ville passe fremragende til den oplyste enevælde. Der er tale om de dyder, de borgerdyder, man talte om i slutningen af 1700-tallet, som gør, at man er en god og nyttig borger for et samfund, som man i øvrigt ikke har noget at gøre med. Der er også i så henseende tale om en enevældig holdning i, at man i denne formålsparagraf har en tyrkertro på, at skolen og skolen åbenbart alene er den påvirkende faktor; det er alt dette med at fremme og udvikle børnenes anlæg og evner og styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber.

Det er klart, at dette er nydeligt, men når det er formålet alene, ja, hvad er det så man opdrager? Det er en undersåt, og det er en undersåt, der egentlig kun er præget af denne skole. Hvis man prøver at iagttage det moderne samfund med hensyn til, hvad der påvirker, så må man jo gøre sig helt klart, at det, som skolen giver f. eks. på kundskabsområdet — for nu blot at tage det, som er det enkleste — er en meget, meget lille del af et menneskes samlede viden. Jeg taler i denne omgang slet ikke om det beklagelige faktum, at en meget